

Letna naročnina znaša Din 40.—. Uredništvo in uprava v Ljubljani, Selenburgova ulica št. 3/1. Račun pri Poštni hranilnici št. 16.160. Rokopisov ne vračamo! Telefon št. 21-09.

V Ljubljani, dne 7. aprila 1934.

Štev. 14 — Leto III.

IZHAJA VSAKO SOBOTO

Albanija — druga Italija

Tam daleč na jugovzhodu naše domovine leži mala Albanija, država s čije pomočjo je uspelo Italiji zabiti opasen klin v balkansko stavbo. Glavni smoter italijanske ekspanzije v Albaniji pa je brez dvoma oslabljenje našega položaja, to je eden izmed členov tistega obroča, v katerega nas je hotela italijanska diplomacija vkovati s pomočjo svoje obkoljevalne politike.

Zato je razumljivo in potrebno, da spremljamo vsako gibanje, ki se pojavlja od strani naše jugovzhodne sosedice. Moramo ga po možnosti analizirati in skušati ugotoviti njegove vzroke. Predno pa pridemo na najnovejšo dogodke, ko je 130 družin z 700 člani zapustilo albansko ozemlje in emigriralo v našo državo.

Je vsakakor potrebno, da pogledamo nekoliko v preteklost, ki nam bo gotovo nudila potrebne razlage. Krivično bi bilo kogarkoli obsojati brez predhodnega pomisleka in to geslo mora veljati posebno v zunanje-političnem pogledu, kjer redkokdaj odloča svobodna volja posamezne države, ampak je večinoma vsak rezultat mnogih istosmernih in nasprotno delujočih sil.

Dovolj daleč smo šli, ako se zaustavimo na uspehu, ki ga je želo naše zunanje-politične delovanje zasedbo albanskega prestola po sedanjem kralju Zogu. Vsakdo je pričakoval in bil prepričan, da so v tem trenutku nastopili novi momenti in da bo človek, ki se je z našo pomočjo povzpela na položaj, kasneje z našo pomočjo povzpel na položaj, kasneje z našo pomočjo povzpel na položaj, kasneje z našo pomočjo povzpel na položaj.

Po teh dogodkih je nastopilo v odnosajih

z našo sosedo popolno zatišje. Prepričani smo bili, da je Albanija za nas popolnoma izgubljena, da je italijanska kolonija, s katero je nemogoče pregovarjati in brigali smo se zanjo še manj nego za kako afriško kolonijo. Tudi naši trgovini je ostalo albansko tržišče popolnoma nepoznano.

V te odnose pa je posijal letos jeseni svetel žarek. Bilo je to ob priliki sklepanja trgovske konvencije med nami in Albanijo, na katero je Italija odgovorila z odpovedjo vseh že obljubljenih kreditov, s katerimi je finančno podpirala delovanje albanske vlade, da jo na ta način moralno obveže. Albanska vlada je šla preko tega. Pozvala je celo albanske študente iz italijanskih univerz domov, da jih potem pošlje drugam.

Vse to smo lahko smatrali kot znak že tako dolgo pričakovane in zaželjene albanske osamosvojitve. Saj nam je znano, kako se albanski narod s škripajočimi zobmi pokorava italijanskemu gospodstvu.

Vsled tega so nas tembolj presenetile vesti o šovinistični politiki, ki jo je pričela albanska vlada v poslednjem času voditi napram naši narodni manjšini v Albaniji. Ukinjena je bila zadnja srbska osnovna šola v Skadru. Jugoslovenci se dnevno doseljujejo iz Albanije v Crno goro. Vse to nas spominja na politiko, ki jo vodi njena pokroviteljska napram naši narodni manjšini in vzbuja nam še sum, da se tudi najnovejša alban. politika vodi po njenem naročilu. Kajti tako delovanje je sigurno ne koristi konsolidaciji meddržavnih odnosov na Balkanu in ne ustvarja tistega vzdušja, ki bi lahko in bi tu tudi moralo vladati.

Ne vemo ozadja vse te stvari. Morda je albanska vlada zopet padla v velike težkoče, morda so njene obveze takega karakterja, da se mora sedaj pokoriti zato, ker nas je pred kratkim prijazno pogledala, ker se je skušala otesti mačehovskega varuštva. Ne vemo.

Toda vkljub temu smatramo, da je vendar že nastopil čas, da tudi Albanija jasno in odločno pove, da li je samostojna balkanska država, ali pa samo lutka vseh tistih, ki bi radi na Balkanu zakurili, da se ob tem ognju malo ogrejejo in zredijo, medtem ko bi Balkanci goreli.

>Boris S.<

fikacijsko politiko vprašanja najekonomičnejše izrabe niti inštaliranih strojev niti prirodnih sil, ker ne stopi v kolaboracijo s privatnimi in komunalnimi električnimi centralami Dravske banovine, zlasti s tistimi centralami, ki imajo večjo porabo industrijskega toka, da bi jim oddajalo ob času svoje minimalne obtežbe odvisni tok in da bi dobivalo od njih v času svoje maksimalne obtežbe eventualno nedostajajočo energijo.

2. Prenos električne energije — omrežje. Omrežje banovinskega podjetja KDE obsega 393 km daljnovodov in 350 km krajevnih omrežij. Daljnovod iz Velenja v Crnuče je bil dograjen sredi januarja l. 1932 in stoji že nad dve leti praktično popolnoma mrtev, ker prevaja jako malo energije. (Na enem koncu nima strojev, ki bi energijo, za katero je bil daljnovod dograjen, proizvajali, na drugem koncu pa nima konzumentov, ki bi jo kupovali.)

Banovina bo glasom poročila banovinskega referenta za elektrifikacijo (Jutro z dne 6. 2. 1934.) gradila letos iz posojila 10 milijonov dinarjev, ki so ga banovinske elektrarne najele pri Pokojniškem zavodu; daljnovod iz Grosuplja proti Kočevju. V načrtu so daljnovodi iz Grosuplja v Novo mesto in dalje v Brezice in Krško, iz Crnuče na Vrhniko itd.

Če hočemo doznati rentabilnost ogromnih investicij, ki jih dela banovina po gori citiranim principu, da čim prej preskrbi ves še neelektrificirani del Dravske banovine z zadostnim in cenanim električnim tokom (na podlagi velenjske elektrarne kot elektrifikacijske baze), moramo analizirati vprašanje konzumentov, ki jih banovina hoče pritegniti v svoje omrežje.

Industrijska središča in prirodno bogatejši kraji Dravske banovine so v veliki meri že elektrificirani in so še neelektrificirani deli Dravske banovine po večini le revni kmečki kraji. Najrevnejši so dolenski kraji: zemlja je po večini malo rodovitna, kraškega značaja, prometna sredstva ne odgovarjajo modernim zahtevam in se pred vsem zato ne more razviti niti industrija niti tujski promet. Prebivalci teh krajev bodo rabili električno energijo pretežno za razsvetljavo.

Ako bo banovina elektrificirala vso Dolensko: ves kočevski, novomeški, metliški, črnomeljski, brežiški in krški srez, kjer biva okroglo 250.000 prebivalcev in bo razširila omrežje v slednjo vas, bo znašal ves letni konzum električne energije v vsem tem omrežju, ako računamo, da bo porabila ena oseba za razsvetljavo na leto 6 kwh (v primeru s 7 kwh za osebo na Češkem ali 10kwh ki jih porabi za razsvetljavo na leto ena oseba v Švici, po: Hospodareni elektrických podniků, Ing. V. List, prof. čes. techn. v Brne), komaj 1.500.000 kwh! Investicije, ki bi jih za to omrežje morala napraviti banovina in občine, bi pa znesle najmanj 50 milijonov dinarjev!

Taka bremena bo zmogla edino mešana družba javnega in privatnega kapitala, ki bo pa razširila svoje omrežje preko mej Dravske banovine, ki bo vodena po tiru za narodno gospodarstvo optimalnega elektrifikacijskega zakona in ki bo tvorila uvod v reševanje elektrifikacijskega problema vse države.

Drugi princip, po katerem se je do sedaj vodila banovinska elektrifikacija, pravi, glasom že cit. »Slovenec« z dne 6. 2. 1934:

»Z banovinsko elektrifikacijo naj se dvigne naše narodno gospodarstvo in doseže naša čim večja gospodarska osamosvojitve.« S stališča narodnega gospodarstva je vsaka gospodarska investicija upravičena le tedaj, če je rentabilna.

Za povzdigo narodnega gospodarstva in dosego čim večje gospodarske osamosvojitve, so za naše pasivne kraje potrebna v prvi vrsti dobra komunikacijska sredstva. Premnogi kraški predeli Dolenske rabiyo vodovode mnogo nujneje ko elektrovođe. Za marškatere kraje Dolenske, kjer zberejo ljudje denar komaj za sol, bo pomenila elektrika danes luksuz.

Gotovo je, da se morajo in da se bodo elektrificirali vsi še ne elektrificirani kraji Dravske banovine, vendar morajo biti za to ustvarjeni prvi gotovi pogoji, na primer višina življenjskega standarda, in drugič se mora vršiti elektrifikacija čim ekonomičneje, po vodilni misli: vsakemu kraju elektriko iz najbližje centrale, radi čim manjših investicij, kar je za naše današnje razmere najvažnejše. Eden izmed vzrokov, ki podražujejo današnjo elektrifikacijo Dravske banovine, je dejstvo, da se nobeno javno podjetje ne vodi izdaleka tako ekonomično, ko se vodi privatna podjetja. Drugi je ta, da se banovina pri svoji elektrifikaciji opira izključno na velenjsko elektrarno in gradi zato daljnovode v 150, 200 in več kilometrov oddaljene kraje. Kako draga je na primer gradnja daljnovodov za prevajanje električne energije iz Velenja čez Ljubljano v Kočevje, ki ne porabi letno niti 250.000 kwh, kjer je doma rujav premog in

kjer ima Trboveljska premogokopna družba zgrajeno električno centralo za 1150 kVA.

3. Finančna sredstva, ki so na razpolago banovinskemu podjetju KDE za elektrifikacijo Dravske banovine, so prvi dohodki od prodanega toka (v letu 1933 ko znašali 5 milijonov dinarjev, Jutro z dne 6. 2. 1934.), drugič, banovinska dotacija, ki je znašala v lanskem proračunskem letu Din 500.000.—, letos pa je bila zvišana na 1 milijon dinarjev (Jutro z dne 6. 2. 1934.) in tretjič, vsakoletna posojila.

Na zasedanju banovinskega sveta dne 7. 3. 1933. je poročal banovinski svetnik Lovšin o gospodarskih problemih elektrifikacije. Iz njegovega referata posnemamo, da so imele KDE do 7. 3. 1933. 27 milijonov dinarjev dolga (Jutro z dne 8. 3. 1933.). Na letošnjem zasedanju banovinskega sveta je povdarjal banovinski svetnik Lovšin (Jutro z dne 6. 2. 1934.), kot važen dogodek dejstvo, da je Pokojniški zavod na novo dovolil posojilo 10 milijonov dinarjev Dravski banovini za elektrifikacijo, zlasti za razširjenje omrežja. Skupni dolg banovinskega podjetja KDE znaša torej danes najmanj 37 milijonov dinarjev, tako da znašajo samo izdatki za amortizacijske obresti pri 12% Din 4.440.000.— letno.

Personalni izdatki znašajo letno najmanj Din 1.500.000.—. Dalje so kapitalni izdatki za amortizacijo v dolgu nezapadenih in še neopisanih naprav, obratni stroški za material, vzdrževanje central in omrežja, trgovska režija, davki, zavarovanje in tako dalje.

Vsako zdravo podjetje mora uravnovesiti svoje dohodke in izdatke. Izdatke mora prikriti iz stalnim zanesljivim dohodkom, takaj dohodkom od prodanega toka. Investicije, ki jih dela preko teh dohodkov, morajo biti največje opreznostjo preštudirane na njihovo rentabilnost.

Tretji princip banovinske elektrifikacije pravi: »3. V zavesti, da more tisti, ki ima v svojih rokah vir električne energije odločilno vplivati na razvoj splošnega narodnega gospodarstva, mora dobiti banovina in ostale javno pravne korporacije, kakor je to na Češkem in v drugih dobro urejenih državah, iz javnih ozirov odločilen vpliv na podjetja, ki proizvajajo električno energijo, predvsem ona, ki se pečajo z razpečevanjem električne energije.« (Slovenec, dne 6. 2. 1934.) Ker ta princip omenja baš razmerje javnega kapitala k elektrifikaciji na Češkem, poglejmo, kako to na Češkem v resnici izgleda.

Na Češkem je dosegla javnost vpliv na razvoj narodnega gospodarstva z elektrifikacijo s pomočjo elektrifikacijskega zakona iz leta 1919. Namen tega zakona je olajšati postanek racionalnih velikih elektrarniških podjetij, toda niti državnih niti zemeljskih (pri nas analogno banovinskih), pa tudi ne samo privatnih, temveč mešanih podjetij, v katerih deluje javni kapital skupno z gospodarsko prožnejšim in spretnejšim privatnim kapitalom. Glavni elektrifikacijski zakon (438/19) definira pojem sistematske elektrifikacije kot najpopolnejšo izrabo vseh produktivnih virov energije in njeno gospodarsko razpeljavanje v občem interesu (§ 1).

Za izvajanje sistematske elektrifikacije tvori ta zakon posebna podjetja, takozvana obšektoristna podjetja. V obšektoristnih podjetjih mora biti naloženega najmanj 25% osnovnega državnega, zemeljskega, okrajnega ali občinskega kapitala. (258/1921.) Ta podjetja imajo po zakonu mnoge ugodnosti. (Po hospodareny el. podniků, prof. Ing. V. List.)

Primer Rheinisch-Westfälische Elektrizitätswerke, največjega nemškega elektrifikacijskega podjetja nam pove, kako se vrši elektrifikacija v Nemčiji. V spomenici »Das RWE, seine Entwicklung und wirtschaftliche Bedeutung« čitamo: »Za opisani, splošnosti v najboljšem smislu služeči razvoj se mora RWE ne najzadnje zahvaliti združenju interesentov, ki je bilo izvedeno v podjetju, v katerem so zavarovani javni interesi z udeleženo komunalnim zvezami, med tem ko je udeležba privatnikov, zlasti industrije, ki sama konzumira, zajamčila spoznavanje gospodarskih odnosov za bodočnost, kar se more doseči neposredno le s stalnim udeleževanjem in izkušnjami v gospodarskem življenju...« Zaradi tega se mora smatrati oblika mešanih gospodarskih podjetij, ki se je obnesla pri RWE, kot najboljša izvedba naloge, ki stremi za čim ekonomičnejšo preskrbo vseh konzumentov z električno energijo.

Podjetje, ki naj bo sposobno življenja in obstoja, mora biti na strogi trgovski bazi in njegovo vodstvo mora biti poverjeno najbolj šim strokovnjakom. Prvo in drugo zagotavlja vodstvo privatnega kapitala v neprimerno več slučajih, ko vodstvo javnega kapitala.

Mešana podjetja, v katerih bi bilo vloženega najmanj 25% javnega kapitala, državnega, banovinskega ali sreskega, bi izvajala elektrifikacijo Dravske banovine brez dvoma daleko ekonomičneje, ko jo izvaja banovinsko

Ing. V. Čop:

Poročilo inženjske sekcije NO

Elektrifikacija Dravske banovine

Pravilno je načelo, da ima v gospodarsko in kulturno tako izredno važnem vprašanju, kakor je elektrifikacija, inicijativno in kontrolno v rokah javnosti. Inicijativno za elektrifikacijo v gospodarsko pasivnih krajih in pospeševanje elektrifikacije sploh; kontrolno v prvi vrsti pri določevanju cen električnega toka.

Reševanje problema elektrifikacije po tem principu kot vodilnem motivu se giblje med dvema ekstremoma.

Prvi ekstrem je ta, da banovina v lastni režiji izvede vso elektrifikacijo sama s svojim lastnim podjetjem, da sama prevzame vso inicijativno in kontrolno.

Drugi ekstrem je, da banovina prepusti izvedbo elektrifikacije popolnoma privatnim podjetjem in obrzi kontrolno in inicijativno le do gotove meje.

Rešitev problema elektrifikacije Dravske banovine se izvaja danes po prvem ekstremu. Zato hočemo kritično premotriti ta način elektrifikacije in opozoriti na posledice, ki se pojavljajo.

Banovina se je postavila na ekskluzivno stališče, da izvede elektrifikacijo Dravske banovine izključno v lastni režiji s svojimi lastnimi centralami KDE ter z električno energijo, ki ji jo more dobavljati elektrarna državnega podjetja velenjskega rudnika.

Banovina hoče po vsem videzu doseči monopol za dobavo električne energije vsem krajem, kjer še ni izgrajeno omrežje, s tem da po možnosti prepreči podelitev koncesije za izgraditev novih omrežij in izrabo vodnih sil, tako privatnim kakor komunalnim podjetjem.

Slovenec z dne 6. 2. 1934. je poročal z letošnjega zasedanja banovinskega sveta, da se je do sedaj vodila banovinska elektrifikacija na sledečih principih: 1. namen elektrifikacije je čimprejša preskrba celega še ne elektrificiranega dela Dravske banovine, z zadostno in ceneno električno energijo, 2. itd.

Katera sredstva ima na razpolago banovina za elektrifikacijo še ne elektrificiranih krajev Dravske banovine? Očividno, da jih nima. 1. Energijski viri. 93 odstotkov

podjetje KDE. Ta podjetja naj bi imela po novem elektrifikacijskem zakonu, ki ga pripravlja naša vlada in ki je treba nanjo v tem smislu vplivati, gotove ugodnosti, na primer oprostitve premijskega davka in rentnine (pod gotovimi pogoji) in seveda tudi gotove obveznosti glede elektrifikacije pasivnih krajev in cen električnega toka. (Slično ko je to na pr. na Češkem.)

Popolno izenačenje obeh uvodoma omenjenih ekstremov se more najidealneje doseči tedaj, ko pri obsegu koristnih mešanih gospodarskih podjetij preidejo privatne akcije ali deleži v posest konzumentov; če postanejo torej, kakor je to v Ameriki že v splošni meri in z velikim uspehom izvedeno, konzumenti istočasno solastniki električnih podjetij.

Današnji način elektrifikacije Slovenije z banovinskim podjetjem, izključno in za vsako

ceno v lastni režiji, žene podjetje v vedno večje dolgove. Ko banovina ne bo več zmogla bremen, utegne pasti predlog, naj se v svrhu razbremenitve banovinskega budžeta proda močno zadolženo in pasivno banovinsko podjetje KDE z vsemi pravicami in dolžnostmi privatnemu kapitalu. To bi bila najusodnejša posledica današnje elektrifikacijske politike!

Pravilno reševanje elektrifikacijskega problema ne le v naši banovini, temveč v vsej državi, leži brez dvoma v spoznanju, da je tudi pri naši elektrifikaciji nujno potrebno sodelovanje javnega in privatnega kapitala, da je nezaupanje in strah naše javnosti pred inozemskim kapitalom, ki ima pri nas izvedene velike investicije, popolnoma neupravičeno, in v dobrem elektrifikacijskem zakonu, čigar sestavi je treba posvetiti največjo pažnjo.

Gospod Adamič!

Priobčujemo pismo, ki ga je poslal g. senator Ivan Hribar L. Adamiču v New York.

Prejemal sem izrezke ameriških časnikov s poročili o Vaših literarnih uspehih. Kdo mi jih je pošiljal, ne vem, sklepal sem pa, da mi prihajajo od Vas ali vsaj po Vašem naročilu.

Bolezen, ki me je za več časa priklenila na dom, dala mi je možnost, da sva z Zlatico jela pregledovati dole izstrižke.

Med one ljudi spadam, ki se vesele uspeha vsakega svojega rojaka v tujini. Zato je naravno, da sem se veselil tudi prvih Vaših uspehov. To tembolj, ker ste jih poželi na ameriškem duševnem polju, na katerem se udejstvuje milijone ljudi z vsega sveta. Da se je Vaša zvezda zasvetila iznad drugih, pripisoval sem namreč — gotovo po vsej pravici — prirodni darovitosti, ki je nikla iz zdrave krvi slovenske kmečke matere in slovenskega kmečkega očeta. In niti v sanjah bi si ne bil mogel misliti, da bi človek Vašega intelekta mogel kedaj tega dejstva pozabiti.

Sedaj pa z grozo opažam, da se je to vendar zgodilo.

Po več letih odsotnosti prišli ste lani zopet med svoje v domovino. Kakor Vas je radostno pozdravila rodna mati, tako se je vradostila Vašega obiska tudi domovina. Poslednja ne več tako tožna in potrta kot takrat, ko ste jo zapustili, nego polna novega življenja, stopivša v Jugoslavijo kot polnopravna soodločevalka v kolo državotvornih narodov. Kot taka Vas je sprejela z odprtimi rokami in Vas storila deležne svoje slovenske gostoljubnosti.

A Vaše srce je ni razumelo. Bilo je zastrupljeno v tujini, da ni bilo v stanu spoznati velike izpremembe v življenju domovine. Zgodovinska nujnost je ustvarila Jugoslavijo in zagotovila v njej slovenskemu narodu, kateremu se je prej od vseh strani streglo po življenju, samobiten obstoj. Vi, sin tega naroda, bili bi morali to ob prvem koraku preko granic Jugoslavije spoznati. Pa, saj ste to spoznali! Prvi spomini, ki ste jih po povratku v domovino priobčili, nam to pričajo. Žal, da se to spoznanje ni moglo zasidrati v Vašem intelektu! Krive so temu strupene sape, ki so v tujem svetu hrumele okoli njega. In storile so, da Vas danes ne moremo, kakor smo se v svoji zaupljivosti nadejali, prištevati med ponos naroda, nego med njegove največje škodljivce. Tako nizko ste, gospod Adamič, padli, da ste došli na enako linijo z največjim političnim gangsterjem Svetozarjem Pribičevićem!

Naš kralj, gospod Adamič, je nosilec naše narodne in državne suverenosti. Ako niso nauki zgodovine šli neopaženo mimo Vas, morali bi si, čim ste prestopili granice Jugoslavije, biti tega svestni! Kot nosilec te suverenosti je naš kralj posvečena oseba, isto tako, ko recimo, angleški kralj. Rad bi vedel, kako bi Vas pogledali prebivalci Albiona, ko bi si drznili pisati o njihovem kralju kot

diktatorju. Ali pa, ko bi hoteli kak poljuben samovoljen čin državnih organov pripisovati jednostavno kralju diktatorju!

Saj ne vem, kaj ste vse pisali o Jugoslaviji. Kar sem mogel po poslanih mi izrezkih reklam posneti, pa me vendar poučuje, da ste vse, kar ste o njej rekli dobrega, popolnoma zabrisali s tem, s čemer ste jo pred svetom grdili. Domovini, ki Vas je sprejela kot zablodelega sina, ki se z ljubeznijo v srcu vrača v njen običaj, potisnili ste v sadištrni nasladi od zločinskega lazaronca izdajsko Vam v roke stisnjeno bodalec zahrbtno v tilnik. Vi, ki pravite, da naši kmetje žele ruskih razmer, le vprašajte svojega poštenega slovenskega očeta, kako o tem sodi on. Prepričan sem, da se bo njegova v trdem delu ožuljena desnica o takem vprašanju nehote jela krčiti in bo le glas krvi storil, da nasproti Vam ne izrazi odgovora na tako občutljiv način, kakor bi ga morda izrazila na vrašanje kakega drugega komunista, Vašega druga.

Iz neke opazke v izstrižkih je razvidno, kako sta Stella in Vi, bila srečna, ko sta ob povratku iz Jugoslavije z jugoslovanskih tal prestopila na italijanska tla. Kaj mi pojasni to Vajino srečo? Saj Vaju je Jugoslavija sprejemala z odprtimi rokami. Saj sta, kolikor se je dalo presoditi, preživljala v njenem ozračju nekaj mesecev v sreči in zadovoljstvu, saj so Vas celo zvanili krogli sprejemali z dobrohotnostjo in spoštovanjem in je celo kralj sam — pri vseh svojih drugih skrbih, ki mu jih nalaga vladarska dolžnost — omočil Vam razgovor z njim! Jasno mi je zato, da je ono Vajino duševno nastojanje ob prestopu granice moglo temeljiti le v Vajini slabi vesti.

Ravno poslednjih dni je bilo o priliki neke javne sodne razprave proti nekim hrvaškim zločincem, ki — od inozemstva najeti — prihajajo z bombami in peklenskimi stroji, da vrše v Jugoslaviji atentate, ob katerih prihajajo ob življenje najednejše žrtve, pred vso svetsko javnostjo dokazano, da je v oni Italiji, katera je Vama zbujala toliko varnosti, da sta kar drhtela po njej, nekoliko po vojaško organizovanih taborišč, kjer se najeti zločinci vzbujajo za te vrste vpadov v Jugoslavijo. V teh taboriščih bilo je tudi sklenjeno umoriti jugoslovanskega kralja o priliki njegovega božičnega bivanja v Zagrebu. S temi ljudmi morala sta vidva priti v zvezo. Le na ta način si je mogoče pojasniti, da sta se na fašističnih laških tleh, ki so videla že celo množico najbolj krvavih grozot režima in kjer sta bila tuja, čutila varnejša, ko na jugoslovanskih tleh, kjer sta imela svoje in prijatelje ter Vaju je vse prijateljsko sprejemalo.

No, Vaša karijera, gospod Adamič, je ameriška. Dobro ste v dobi svojega bivanja onkraj Atlantika spoznali duha onega sveta, ki ga zaznamujemo z USA. Pisateljstvo, kakor ste je začeli, bi Vam ne bilo prineslo uspeha, kakršnega ste želeli. Zato ste

Primorci-emigranti!

Dne 22. oktobra 1932, je v 7. številki »Pohoda« gosp. dr. Josip Cepuder otvoril anketo za razčiščenje emigrantskega vprašanja. Na ta poziv je odgovoril g. dr. Ražem Joahim dne 12. novembra 1932, v 10. številki Pohoda. S tem se je poziv dotične ankete nekako zaključil. Dne 17. marca 1934, v štev. 11. Pohoda — pod člankom Zapletništvo je uredništvo lista zopet načelo vprašanje rešitve primorskega emigranstva.

Želeč, da se to vprašanje res enkrat temeljito razčisti, hočem podati par stavkov specielno o primorski emigraciji. Ako hočem, da bodo tudi širši krogi razumeli pomen emigracije, moram poseči v tiste čase, ko je nastalo med bivšo Avstro-Ogrsko in Italijo vojno stanje. Ko je prišla vojna vihra razsajati na primorskem ozemlju, je bil gotov del primorskih Slovencev prisiljen, da zapusti svoje rojstne kraje, svoje hiše, svoje borne vinograde, njive in gozdove ter da pod silo ukaza in radi svoje življenjske varnosti odide proč od doma, v neznane mu kraje. S tem momentom je nastalo tako zvano vojno begunstvo; ni moj namen se ustavljati pri tem velikem vprašanju, katero čaka pisatelj, da ga bodo prinesli bodočim rodovom v vsej njegovi žalosti in trpljenju.

Leta 1917. so centralne sile porazile italijansko armado, ter se je vojna črta prenesla iz prejšnjega položaja, ki je bil v pretežni večini na slovenskih tleh, na ozemlje Italije.

To je dalo vojnim beguncem povod in voljo, da so pričeli misliti na povratek v svoje domače kraje. In res so se na vseh postajah, kjer so se nahajali begunci, videli isti, kako so čakali na vsako priložnost, da krenejo proti svojemu domu. Bili so to starejši moški, ženske in otroci, sestradani in raztrgani, s strahom na obrazih, ker, kakor so se veselili, tako so bili v bojazni, kaj bodo dobili doma, ako bodo sploh še kaj dobili svojega. Kdo so bili to? — Družine, ljudje po pretežni večini kmetijskega stanu, so si po dolgi odsotnosti zopet zaželeli svoje rodne grude. Mnogim se je res posrečilo, da so še pred koncem vojne prišli v svoje domače kraje, ostali so se pa izselili po končani vojni. Med temi vračajočimi begunci se je opazilo, da so bili večinoma vsi kmetijskega in delavskega stanu, medtem, ko je pretežna večina inteligentnega sloja ostala v krajih, kjer so se kot vojni begunci naselili. Le majhen del višje izobraženih ljudi, je šel s preje imenovanimi, v svoje domače kraje.

S tem momentom, ko je končala vojna in ko je italijanska oblast zasedla naše Primorje in velik del naše Notranjine, se pravzaprav prične prava emigracija. Ker se emigranti niso vsi naenkrat preselili v osvobodeno Jugoslavijo, zato moramo emigrantsko vprašanje razdeliti na več delov.

Nikdo izmed emigrantov, bivših vojnih beguncev, ne more dokazati, da bi italijanske oblasti ob koncu vojne delale komu kako silnost, ako je želel kdo priti v svoje domače kraje. Ampak višje izobraženo gospodo, katera je v času vojne v tuk. kraju zasedla lepa uradniška mesta, pa bila ta državna ali privatna in ostali pridobitni krogi, kateri so dobro poznali mentaliteto italijanskega naroda, so dobro vedeli, da za nje ni bodočnosti med italijanskim narodom, zato so se raje potuhnili in ostali na svojih mestih.

To se je dobro poznalo v zasedenem

posegli po zavrgljivih stimulacijah, ki pa v Ameriki pomenijo najučinkovitejšo reklamo.

Račun Vas ni prevaril. Kupčija s knjigami, ki sramote Vašo staro domovino, gredo zaradi omenjene reklame prav dobro. Ne bom se motil, če sodim, da to z budnimi očmi opazujejo tudi Vaši sodrugi, komunisti. Prepričan sem celo, da bodo točno vodili račune o stvari. Mnogo sreče in radosti Vam torej želim v tem socijalno političnem sorodstvu, ki ima vse pogoje, da se pretvori v kolhoz.

ozemlju in marsikje se je pravilno tolmačilo, da so se vrnile ovce brez pastirjev. Težko je bilo kmetijskemu delu našega naroda, ko je naenkrat okoli njega bilo vse tuje, poznale so se vrzeli, katere so nastale radi pomanjkanja inteligence, tako pri kulturno prosvetnem delu, kakor tudi pri gospodarskem udejstvovanju. Narod se je znašel s par izjemami — sam. Res je, da je bilo takoj po vojni v osvobojeni Jugoslaviji mnogo praznih mest, tako v državni upravi, kakor tudi v privatnih podjetjih. Vsled tega je marsikateri primorski Slovenec takoj prve dve leti po vojni zapustil zasedeno ozemlje in se izselil v osvobodeno Jugoslavijo. Ker se je tukaj ustalilo gotovo število Primorcev, posebno v mestih, zahotelo se je tem prvim emigrantom, da si ustanove neko svoje društvo in s tem tudi na zunaj pokažejo svojo pripadnost, oziroma bolje rečeno svojo skupnost. Vsem nam so znane razmere prvih let po vojni. Splošno navdušenje nad osvoboditvijo je zastrlo marsikaj, kar se danes bolj očitno vidi, vsled tega so bili prvi emigranti (po mojem presojanju prostovoljni emigranti, ker so se nekako svobodno odrekli povrnitvi v svojo domovino) gledani v očeh tukajšnjega ljudstva z nekakim spoštovanjem in nekako pomilovalno žalostjo, da tudi njih ni doletela tista velika sreča osvobođenja, kakor so jo bili deležni sami.

Tako je marsikateri prvi emigrant prišel do dobrega in visokega položaja, katerega ima še danes. V to prvo društvo so se vrinile marsikatero osebe, ki po svojem rojstvu, ravno tako tudi po svojem predvojnem življenju ne spadajo med izrazito primorske emigrante, ali kot dobri politiki in spoznavalci razmer so uvideli, da jim škoditi ne more, koristi jim pa lahko.

In še danes vidimo to razliko med prvimi prostovoljnimi emigranti in med pozneje priseljenimi begunci.

Prvi dve leti po vojni je vladalo v tedanjem zasedenem ozemlju precej svobodno življenje. Nanovo so začela poslovati vsa predvojna društva in poleg teh se je ustanovilo precejšnje število novih društev. Italijanske oblasti niso nikjer delale nikakih zaprek, nasprotno so to delovanje navidezno celo podpirale, ter pri tem hvalile svojo dvatisočletno kulturo.

Obljub o svobodi je bilo vedno na razpolago, ter so celo omenjali, da nam bodo dali več svobode, kakor jo imajo naši bratje v osvobodeni domovini. — Te obljube in prostost je dala marsikateremu zapeljati, kdor italijanske mentalitete naroda ni poznal, da jim je resnično verjel.

Ta prostost je pa na italijanski strani imela za nje same dvojen pomen. Prvi, niti italijanska oblast sama ni vedela, kako se bode razpravljalo o zasedenem ozemlju. Najčeste se je govorilo, da bo za primorsko zasedeno ozemlje plebiscit, v kar smo tudi mi verjeli in katerega smo tudi pričakovali. Dobro so vedele italijanske oblasti, da morejo zbog tega ravnati z ljudmi jugoslovenske narodnosti z največjo previdnostjo in nuditi istim največ svobode.

Drugi za nje nič manjši pomen je pa bil sledeči: V teku svobodnega udejstvovanja so razni v ospredju stoječi moški in ženske, pokazali svojo agilnost in delavnost v raznih nacionalnih in kulturnih društvih in to tembolj, ker so se lahko nemoteno udejstvovali.

Kakšen bo konec, ne vem. Ne bom ga dočkal. Znaite pa, da Nemesis ne spi. In ravno Amerika je za to dala že silno poučnih in tudi pretresljivih izsledkov.

S temi besedami se, gospod Adamič, poslavljam od Vas star rodoljub, ki mu spodobnost in hvaležnost nista bila nikdar tuja pojma in ga je zato Vaše obnašanje do Jugoslavije tem bolešneje zadelo.

V Ljubljani, dne 27. marca 1934.

Ivan Hribar l. r.

Ing. Jože Rus, Ljubljana

O TEHNOKRACIJI — PROBLEMU ČLOVEKA IN STROJA

(Nadaljevanje in konec.)

Kaj bomo počeli, se vprašujemo, s temi gorostasnimi množinami energije in čudoviti mi učinki strojev? Kako naj spravimo to v sklad z delazmožnostjo človeka, padajočimi mezdami, brezposelnostjo in denarnim gospodarstvom, posebno če pomislimo, da je cilj današnje produkcije dobiček? Ta je tem večji, čim manjše so mezd, čim cenejše so surovine in čim več se producira in seveda prodaja, kar znači stremljenje nadomestiti človeka s strojem in izrabljanje zemeljskih zakladov brez pogleda v bodočnost.

Pod takimi pogoji produkcije, o kakršnih smo ravnokar govorili, čudovito trpi kakovost produktov in nesmiselno se razsipa energijsko bogastvo in surovine. Tehnokratsko energijsko gospodarstvo vse to onemogoča. V teku desetletnih raziskavanj so tehnokrati prišli do zanimivih in največje pažnje vrednih zaključkov. Dognali so, da je bilo v zadnjih 20. letih izkopanih več zemeljskih zakladov kot v vseh minulih časih. Dalje so izračunali, da bodo v teku 100 let izčrpani vsi zemeljski viri energije (premog, mineralna olja, prirodni plin itd.), če bo njena produkcija še naprej tako rastla kot v minulih 100 letih; vodne sile pa potem nikakor ne bodo zadostovale. Basset Jones, pravi, da je naraščala produkcija energije v tej dobi z omo potenco časa. Tehnokrati so preračunali, da se porabi danes povprečno na človeka na dan 22.000 kg kalorij energije, na ameriškega prebivalca pa celo 150.000 kg kal. Kako velikanski porast

in sprememba je to, vidimo šele, če pomislimo, da še pred 150 leti ni segala preko 2000 kg kal! Dolžnost vseh in ne samo tehnikov je, da najresneje razmišljamo o teh stvareh in se ne zanašamo samo na tolažbo, češ saj bodo znanstveniki itak našli nove vire energije, pravzaprav pa jih že poznajo. Prav tako zanimivo so izsledki, ki navajajo n. pr., da so tehniki danes zmogni zgraditi avto iz tako popolnega materiala, da bi lahko prevozil 500.000 km brez kakega večjega popravila. Dalje navajajo, da raste v vzhodni Aziji rastlina znana pod botaničnim imenom boehmeria nivea, ki ima vse odlične lastnosti tekstilne surovine. Predvino iz te rastline je sedemkrat trdnjše kot volna in stokrat trdnjše kot bombaževina. Njena rast je bujna, gojitev enostavna. Lahko bi našli še celo vrsto slanih primerov. In vendar se današnja produkcija ne poslužuje teh izsledkov. Razlogi za to so jasni: produkti bi bili preveč trpežni, radi tega bi se malo prodalo, kar bi pomenilo zelo pičel dobiček. Tako se raje še naprej razpisno trošijo prirodni zakladi in energija.

Prirodne vede so v 20. stoletju tako močno posegle v okvir gospodarstva, da tehnokrati upravičeno trdijo, da ne more biti visoko razvito energijsko gospodarstvo vodeno po starih načelih denarnega gospodarstva, ki spada v dobo kravih vpreg in ne v dobo trimfov tehnike. Današnje gospodarske metode so približno tam, kot je bila znanost v dobi Galileja. Naraščajoči učinek strojev nas mora prepričati o potrebah novih družabnih prilik, še bolj pa o tem, da vodi današnji gospodarski stroj v vedno večji labirint zmed in bede. Tehnokrati vidijo edino rešitev za ozdravljenje ameriškega gospodarstva in gospodarstva bogatih industrijskih držav ali

kontinentov v načrtnem energijskem gospodarstvu s fizikalno strukturo.

Energija je centralni živec in kri vsake družabne ureditve, po njej je zgrajena civilizacija. Edino v tem spoznanju se mora iskati izhodišče k zdravemu gospodarstvu. Stroj ne more opravljati dela brez energije (goriva, padca vode, vetra itd.). Človek ne more brez hrane niti živeti, kaj šele delati. Hrana je tudi energija, ki jo preoblikovano v kalorije rabi naše telo. V bistvu zahtevata torej tako človek kot stroj iste pogoje za delo.

Do l. 1800., kot smo že omenili, še ni bilo strojev, ki bi lahko konkurirali človeškemu delu. Človeštvo je živelo v socialno uravnoteženi oziroma statični družbi. Tako imenujejo namreč tehnokrati vsako družbo ali državo, v kateri množina dela ali porabljenega energija odpadajoča na človeka ne kaže znatnejše spremembe kot funkcija časa. V taki družbi se način produkcije dobrin pomembnejše ne izpreminja. Na podlagi tega trdijo, da povzroča vsako socialno spremembo izmenjava tehničnih metod produkcije. Iz tega sledi, da je življenjski standard človeštva določen po množini porabljene energije. Vsaka taka sprememba temelji torej na fizikalnem vzroku in zato mora biti tudi metoda merjenja vsake vrednosti fizikalne narave. Jasno je sedaj, da mora potemtakem slediti tudi gospodarsko delovanje statične ali nestatične države fizikalnim zakonom.

To dejstvo je služilo razglabljanjem tehnokratov kot osnova, ki jih je privedla do zahteve po odpravi denarnega gospodarstva in cen ter po uvedbi konstantne energetske enote. Ta se ne krči in ne razteza kot enota denarnega gospodarstva, ki ima za bazo zlato, na katero gledajo tehnokrati enako kot na

vsako drugo blago. V njem vidijo le redko kovino, ki je primerna za okrasje, zobne plovce in podobno in nič več. Sistem konstantne energetske enote tehnokratskega gospodarstva bi precizno uravnaval produkcijo s porabo in porazdelitvijo in vršil točno kontrolnad energijskim premoženjem in surovinami, da se ne bi razpisali in enostransko izkoriščali. Tehnokratska enota je torej merilo v določenem času določenega opravljenega dela ali določen množino preoblikovane energije. — Vrednost surovin in produktov bi se določevala s številom energijskih enot, ki so potrebne za njih ustvaritev in porazdelitev. — Važno odnosno najvažnejše je sedaj še vprašanje, kako bi bil človek plačan za svoje delo? Z energijskimi certifikati (enotami-ergi). Certifikate bi zamenjaval za potrebne dobrine v porazdeljevalnih centrih. Te vrednosti ne bi se morale zamenjati (shranjevanje bi bilo nemogoče) za potrebno blago v določenih razdobjih, ker drugače bi zgubili veljavo. Na ta način bi se natančno določal obtok dobrin in točno ravnotežje med potrebami in produkcijo, kar se do danes ni dogajalo in zato so se pojavljala nemogoča razmerja med konsumom in produkcijo.

V tako organiziranem gospodarstvu bi se izrabile vse tehnične pridobitve in vsa napornejša dela, v kolikor je to možno, naj bi vršili stroji; človek naj bi opravljal le tista, v katerih je nenadomestljiv. Vsak napredek in racionalizacija bi se upoštevala ter preštudirala in po določenem času (periodično) uvedla v splošno korist in tako eventualno povišalo življenjsko stanje.

Tehnokrati so izračunali, da je v pičlih 100 letih naraslo prebivalstvo Amerike za desetkrat, medtem ko se je povečala proiz-

mediteransko obmorskega, celinsko nižinsko žitarskega, celinsko-brdsko-mešanega do celinsko suhega sivozrnatnega z značajem suhe farne. Zato tu ne gre za številčno moč v zastopništvu, nego za boljše presojo stvari ob večji prisotnosti poznalcev, strokovnjakov ter interesiranih praktikov gospodarstva.

Vsi mogoči glasovi so se slišali glede vzrokov, da ministrski predsednik se vedno ostaja na dolgu z zadostitvijo zakonu. Med temi so bili tudi taki, da gotovim ljudem ne diši, da bi Gospodarski svet bil na delu, čeprav ga ima vsaka kulturna država in čeprav je ta danes stokrat bolj potreben kot kdaj koli. Drugi pravijo, da je kandidatov preveč in da se ne morejo

zjediniti, itd. itd. Tega ne bomo razglabljali, nego rečemo le, da je prav, če se zakon o Gospodarskem svetu pametno popravi in dopolni in se z njega zbrše vse, kar je nesposobno — a da se to tudi kmalu, kmalu zgodi in da se Gospodarski svet najkasneje vsaj do druge obletnice zakasnitve sestane na prvo, nujno zasedanje, da se tako zadosti potrebam naroda in veljavi zakona ter volji vladarja.

Drugi se uvaža načrtno gospodarstvo za vse gibanje narodne delavnosti, zato napredek in življenja vredno življenje, pri nas pa naj najprej vendar vsaj Gospodarski svet pomaga, da se ne bo brezglavo lutalo iz kota v kot dokler vsa narodova pridnost ne omaga.

Dr. Josip Pipenbacher:

Naznanilo in še kaj

Vsem prijateljem, znancem in neznancem naznanjam, da sem bil na seji kluba ljubljanskih občinskih svetnikov JNS 29. marca t. l. izključen iz tega kluba, češ da sem s svojimi izjavami na proračunski seji dne 15. marca t. l. kršil klubovo disciplino, in to v glavnem:

1. S tem, da sem g. župana napadel zaradi nepravilno zaračunanih potnih stroškov.

2. Z besedami: V klubu občinskih svetnikov JNS je eden izmed gospodov, ki pa ni moj soimšljenik, rekel: »Enkrat sta poleg ponudbe tvrdke Siemens dospeli še dve ponudbi, ki pa sta potem izginili (bili nazaj potegnjeni, preklicani ali slično). To gotovo ni bilo zastonj.«

3. Morda še tudi za to, da sem dolžil eksekutivno MZD, da je ona preprečila imenovanje jugoslovenskega (Slovence) brezposelnega inženirja-strokovnjaka vodjem gradnje cestne električne železnice.

O vsem pa da sem govoril, ne da bi se zadeve bile prej obravnavale v klubovi seji.

K navedenemu naj služijo sledeča pojasnila:

Ad 1. Proračunska seja se je začela že dne 14. marca t. l. Na tej seji sem povedal vse, kar sem nameraval povedati. In ta moj govor je še celo g. župan dne 15. marca, ko se je seja nadaljevala, imenoval lep. Gotovo torej tudi po njegovem mnenju ni bilo ničesar v njem, kar bi disalo po kršitvi klubske discipline. Pri svoji zahtevi, da se morajo potne pristojbine (dnevnice in nočnine) znižati za 50%, sem v splošnem omenil, da so se vključ visokim potnim stroškom vršile še zlorabe, ki so zakonite visoke potne stroške v škodo magistratne blaginje neopravičeno povzale. Pri svoji repliki je g. župan moji trditvi zanikal in me tako stigmatiziral kot človeka, ki govori v javni seji nerazumno ali celo laže. Seveda bi jaz pri obstoječi metodi zaključitve debat v ljubljanskem občinskem svetu bil moral županov očitke lepo spraviti v žep in bi ga ne bil mogel zavrniti, ko bi se seja drugi dan ne bila nadaljevala. Ker sem bil v srečnem položaju, da sem imel za svoj očitke dokaze, sem jih v obrambo svoje časti moral hoče-noče navesti, če nisem hotel ostati pred javnostjo lažnik. Poleg tega je bil za moj korak še ta-le razlog: G. podžupan, prof. Evgen Jarc je pripovedoval, da je potoval po Nemčiji. Pri tem je tudi izustil: »Pa brez dnevnice, da ne bo zopet sumničnega.« Seveda je bilo to zame namigavanje na moj zadevni splošni očitke prejšnjega večera. Za to sem mu tudi rekel: Že dobro, bom že povedal. Mimogrede povedano, sem moral pri Jarcovi omenitvi: brez dnevnice v sebi s silo zatreti vzkič. Še niso čudeži izumirli Res, nobeno pravilo brez izjeme! Zal mi je pa takoj na to šinila misel v glavo: No, je pa zato v Sarajevu potoval z mestnim avtomobilom in dvojnimi dnevnici, mestnimi in hranilničnimi. Torej to oboje, zlasti pa prvo, je bilo vzrok, da sem rekel: »Vi, gospod župan, ste bili sami udeleženi pri eni zlorabi. Vozili ste se z mestnim avtomobilom, vključ temu ste pa zaračunali 1. žel. razred. Pa še ena nekorrektnost je bila zraven. Za manj kot 38 ur odsotnosti so se zaračunale 3 dnevnice in 2 nočnine. Avto sam je postavil v račun 3600 Din, ki bi jih po mojem mnenju bili morali plačati dogovorno župan, podžupan in še dva mestna uradnika, da bi se ne moglo govoriti o oškodovanju mestne blaginje glede voznine. Korrekture glede števila dnevnice in nočnin še tukaj niso upoštevane.

Morda se bo to komu zdelo malenkostno, zlasti še, če ima 7000 do 30.000 Din in mogoče še več mesečnih dohodkov. Mi mali ljudje, ki moremo porabiti za se komaj 1000 Din ali še manj, gledamo stvar z drugimi očmi in občutki. Vemo tudi, da bi take svotice redile več brezposelnih rodbin cele mesece.

Razume se, da je g. župan porazen vtis hotel paralizirati s tem, da je napravil nezasičen napad na naš intelekt. Rekel je namreč, da on ne piše potnih računov sam, temveč uradnik, in da je torej sam glave ev. neopravičen postavk v računu nedolžen. Seveda nihče ni trdil, da on potne račune piše. Enako jasno pa je tudi, da mora uradnik pisati potni račun le na podlagi podatkov (število dni, cilj itd.), ki mu jih mora dati g. župan. Čudim se, da nam g. župan ni rekel, da on niti računa pred izplačilom ne vidira, niti ne prešteje dobljenega denarja ali pa celo, da uradnik, ki tako poljubno in samostalno piše potne račune, tudi denar vstane v svoj žep. G. župan, laka pojasnila so malo čudna za moža, zlasti še, če je ta ljubljanski župan in mestni načelnik.

Da sem pa bil moralno primoran zahtevati 50% znižanje dnevnice in nočnin z ozirom na plačilno moč mojega denarja in zelo tesne gospodarske razmere, kažejo ti-le podatki, ki veljajo za potovanja izven Dravske banovine, poleg 1. razr. brzovalka. 1.) za župana: dnevnic Din 450—, nočnina 150—, 2.) za obč. svetnike in višje uradnike: dnevnic Din 300—, nočnina Din 100—. Ker je treba k Din 600, oziroma 400 še pristeti hepe stotake, ki jih vrže voznina, kot čisti dobiček, je jasno, da pomeni Din (600 + x), oziroma Din (400 + x) za sedanje čase lahkomiselno zapravljjanje občinskega premoženja. Če pa vrhutega upoštevamo dejstvo, da se vrše potovanja in skupinah celo 3 do 4 članov, kjer bi zadostoval eden, se ne smemo čuditi, če znašajo potni stroški letno tudi Din 175 tisoč in več, dasi v zaključkih niso vedno izkazani v uporabljeni višini. Gotovo je, da bi potnine v polovični višini kaj kmalu pokazale tudi znatno reducirano potrebo potovanja. Tako si pa potnik letno pripotuje s potovanjem lepo premoženje na javne stroške. Ljudstvo sicer pravi: »Kadar rabi kak obč. svetnik drobiž, vzame potni palico v roko.« Toda to, kar dobi, ni več drobiž, temveč »Jurček«. G. župan sicer skuša opravičevati visoke diete s povračilom za izgubo časa. To pa iz dveh razlogov ne drži. Prvič so ti, ki največ potujejo, že hla-

plani, tako n. pr.: župan (fuke, dokl.), podžupan (penzija), dr. Rant (sijajna plača z doklado in pol državne penzije). Tudi pri par drugih, ki se potujejo, je isto. Drugi pa mora priti do veljave dejstva, da je obč. odbornišvo častna služba, ki ji ne gre nobeno plačilo. Resnici na ljubo tudi konstatiram, da je število obč. svetnikov-potnikov zelo omejeno, kajti potujejo skoraj vedno le isti.

Zgoraj sem omenil, da dosegajo potni stroški Din 175.000— in več. Da se ne izkaže vselej pravilna vsota, zlasti če je velika, sklepam iz dejstva, da slični osebni izdatki v računskih zaključkih ne pridejo do resničnega izraza. Tako je n. pr. v rač. sklepu pro 1932. na 2. strani pod B part. 21 rečeno, da je ekspanzar pravnemu zastopniku (= županu) znašal Din 3.206,50. V resnici je pa bilo izplačanih samo za 1 proces ca. Din 23.000, h kateri svoti se je še pridružila druga. Zakaj tako »starbarnje« javnosti! G. župan sicer pri vsaki priliki trdi, da na magistratu nimajo nič prikrivati. Iz navedenega slučaja pa sledi, da županova trditev ne odgovarja povsem resnici.

Gospod župan in njegovi pajdaši — da se poslužim županovega izraza* — hvalijo pri vsaki priliki vzornost mestnega gospodarstva. Tle dve dejstvi pa temu ne odgovarjata. Trem svojim prijateljem mestnim uradnikom so poleg 4 in pol vojnih let, ki so jih bili pred leti deležni vsi mestni uradniki (-ce), čisto brez vsake upravičenosti, podarili še eno leto. Posledice tega bodo mestno blaginjo oškodovale za veliko vsoto. Takisto ne respektirajo zakonov, ki so jih sami napravili. Po službeni pragmatiki bi 4 omežene uradnice bile morale zapustiti mestno službo že 1. avgusta 1931. So pa še danes v mestni službi. Z obema slučaji je mestna blaginja čisto po nepotrebnem oškodovana za ca. pol milijona dinarjev. In vendar bi se vsi obč. svetniki in g. župan morali zavedati, da je sploh greh deliti nagrade prijateljem in znancem iz javnih sredstev, če ti pri primerni štedljivosti tudi brez njih lahko vsaj srednje shajajo; dvojni in večkratni greh je pa to, danes, ko je toliko ljudi brez vsakih sredstev. Razume se, da sem proti takim metodam že večkrat nastopil, seveda brez uspeha. Mesto ima 7 zdravnikov. Vključ temu plačuje najboljši plačanega mestnega zdravnika za malenkostno zaposlitev v mestni ubožnici s posebno nagrado mesečnih Din 800—. To sem navedel, da se razvidi, da bi se v nekaterih panogah na ljubljanskem magistratu moralo drugače gospodariti, da bi se moglo govoriti vsaj o dobrem gospodarstvu.

Ad 2. in 3. Pod 2. navedene besede so padle v klubovi seji. Razen tega še: Pri eksekutivi Malo-železniške družbe vlada diktatura, obč. zastopniki so pa le »Stimmvieher«. Edene izmed članov eksekutivne MZD je nato rekel: »Diktature ni in mi nismo Stimmvieher. Jaz od Siemens nimam nič.« To je bilo vse. In nihče se ni razburjal radi besed: to ni bilo zastonj. Seveda tudi nikomur ni šlo na um, da bi pomen teh besed spravljal v zvezo z zastopniki eksekutivne MZD, češ da so se ti dali podkupiti. Seveda je pa v javni seji bilo treba po meniti pasti in ustvariti interpretacijo, ki je v klubovi seji nihče ni niti poskusil dati. Jaz sem seveda tudi v javni seji zamenjal kakal na željeno pojasnilo glede preklicanih ponudb.

Glede slovenskega inženirja pa le to: Tvrdba Siemens je izjavila pismeno potentu samemu, da se glede njegove nastavitve prituška MZD ni mogla odtegniti. Iz te izjave pač sledi jasno in logično tudi za nejurista, da bi ga tvrdba bila nastavila, ko bi se MZD, v kateri ima ljubljanska občina večino, temu ne bila postavila nasproti. Le to je logičen zaključek iz gorenje tvrdnice izjave. Če je v tem oziru v pogodbi bila določba, da bo tvrdba imela svojega (nemškega) gradbenega vodjo, je ta-le za MZD obvezna, ne pa za tvrdbu Siemens, ki bi ji MZD morala biti hvaležna, če spontano omili pogodbo v točki, ki je za MZD pomeni trdoto. Tega ne more spraviti s sveta nobena gostobesednost, nobeno zavijanje. — Zalosten dogodek pri zadevni razpravi je pa bilo to, da je bil slov. inženir vključ svoji nenavzočnosti — okusni in gentlemensko — potašen z lepim primkom nemčur (ali nemškar, kar je seveda isto), mož, ki je imel sijajno ponudbo, če optira za inženirjo, pa je rekel: »Ne, jaz ostanem tukaj, Jugoslavija je moja domovina.« Jaz pa trdim, da bi se celo jugosl. nemčur pri podelitvi službe moral dati prednost pred inozemskim Nemcem. Prvi bi namreč zapravil zaslužek doma, drugi pa v inozemstvu.

Še par misli o ljublj. cestni železnici. Ta je bila že pred zadnjim razširjenjem pasivna. In tako je pač že vsak laik brez računanja moral vedeti, da bo pasivnost ogromno narasla in to radi velikih in investicij, ker se nam ne bo moglo postaviti ob stran odgovarjajoče število novih potnikov. Jasno je bilo, da novi del krožne proge nima zadostnega zaledja in da bo služil v glavnem v to, da bo tu pa tam oddajal poljanski progi kakega potnika. Zato sem bil pri zadevni obč. seji edini izmed vseh priporočal, naj se stare proge popravijo, sicer pa uvedejo — če že drugače ne gre — elektrobusi, ki jih imajo večja inozemska mesta. Ta uvidevajo namreč veliko prednost elektrobusov glede prometa in cen ter opuščajno električne železnice. Da bo pasivnost še večja, je bil seveda potreben luksuz dvojnega tira. In rentabilni račun je bil tudi zelo ugoden in primirljiv. Danes smo prišli tako daleč, da pravzaprav ne vemo, koliko znašajo pasiva. Da bi se ta (seveda na videti) manjšala, se, kolikor mi je znano, ne vrše običajni inventarni odpisi in se skuša doseči elek-

* Na šentpeterskem shodu je g. župan rekel: »Dr. Cepuder in njegov pajdaš. Quod licet Jovi, non licet bovi.«

trični tok po kar najugodnejši ceni. Pri tem ima Siemens zopet dvojni dobiček, ker ji ni treba prispevati k faktični pasivnosti, kolikor bi morala. Naj bo že tako ali tako, gotovo je, da bodo ljubljanski davkoplačevalci po nepotrebnem dolga leta morali znášati lepe milijonske svote za kritje deficita MZD, ki si je pa vključ temu — z velikim okusom seveda — pela v zraku med glavno pošto in Slonom par dni »Cast in Slava MZD«. Letna pasivnost bo odpravljena, ko bo ljubljana štela vsaj 100.000 prebivalcev. Torej še zelo dolga doba!

Iz pod 1—3 navedenih dejstev sledi: da je bila moja izključitev plod nezakonitosti. Ali bi naj bil moral šele klub vprašati, če smem stresti s sebe pečat lažnika? In kdaj naj bi bil to storil? Jasno je, da tukaj ne more biti govora o kršitvi klubske discipline. Za proračun sem tudi glasoval, ki je bil vezan na klubsko disciplino. Zadeva pod 2 je pa itak bila v klubu sprožena. Vključ vsemu temu se je 19 gospodm izmed 42 navzočih zdelo primerno glasovati za mojo izključitev. Interesantno bi bilo dognati, koliko izmed njih se jih ima zavedati za kako uslugo ali dobroto g. županu. O zadevni njegovi metodi sem pisal lani v »Pohodu« št. 18, 17 obč. svetnikov pa tudi prisotnost g. župana ni mogla odvrniti od tega, da ne bi bili glasovali zame. — Gospodje se seveda zelo motijo, če mislijo, da so z izključitvijo kaznovali mene. Vsaj bo sedaj vsa javnost vedela, da večina kluba obč. sveta JNS v svoji sredi ne trpi človeka, ki si upa proti vsakemu, tudi proti g. doktorju Dinku Pucu neustrašeno braniti poštenje, socialno pravico in interese vseh ljubljancev, ter — svojo čast.

Od g. župana izzvan, sem lani napisal v »Pohodu« (št. 17—20.) epilog k proračunski seji. Iz kluba me takrat niso mogli vreči, ker nisem bil v njem. Tako sem bil tudi letos izzvan k pričujočemu epilogu.

Sedaj mi pa naj bo dovoljeno, da še napišem k temu epilogu kratek epilog, ki je torej epilog k proračunski seji l. 1934. Tudi k temu me je zopet čisto po nepotrebnem izzval g. dr. Dinko Puc. Kakor je znano, prireja g. župan različne sestanke in pohaja občne zbornice krajevnih organizacij. Znamenje, da smo blizu županskih volitev! Seveda je to pravica in morda celo dolžnost, ki je g. županu ne sme nihče krati. Toda ljudje pripovedujejo, da se g. župan poslužuje za agitatorje takih uprizaritvenih mestnih uslužbencev. Tudi to je končno v redu. Agitator more biti vsakdo za vsakega, ki mu je to drago. Toda če ti agitatorji agitirajo v službenem času, je tako početje vse obsojno vredno. Če g. župan rabi agitatorje, naj si jih plačuje sam — saj ima dosti dohodkov — ne pa ljubljanski davkoplačevalci. Vendar to le mimo-grede. Kar se pa na takih shodih dogaja, proti temu mora protestirati vsak dostojen človek. G. župan ima namreč izredno slast, veselje in uteho na teh svojih turnejah napadati — nepristne osebe. Vsakdo, ki me pozna, ve, da sem miroljuben človek in da je moja lastnost in navada, vsakemu vse, tudi najneprijetnejše, povedati v obraz, pri čemer se držim vestno zapovedi: Če ti kdo da eno, vrni mu dve. Torej 100%. Županovo početje na omejenih shodih nikakor ni takšno, da bi moglo dekorum visokega dostojanstvenika s seboj v sklad spraviti. Kakor so mi pripovedovali ljudje, ki so bili navzoči na občnem zboru krajevnih organizacij za šentpeterski okraj, je g. župan o meni rekel to-le: Dr. Pipenbacher je v javni občinski seji 2 zelo zaslužna Sokola napadel (ali razžalil). — Ze lani sem zaklical v zgoraj citiranem epilogu gospodu županu in njegovim pajdašem: Ne imenujte po nemarnem sokolskega imena! Qui bene distinguit, bene docet ali kdor dobro razločuje, dobro poučuje. Vsak pameten in nezheloten človek ve, da smo v občinskem svetu občinski odborniki in ne Sokoli. Če sem torej koga razžalil, sem razžalil občinskega odbornika. Kaj so občinski odborniki? Zastopniki kulturnih, nacionalnih itd. organizacij: Sokolstva, pevcev, nogometašev itd? Gotovo ne. Gotovo pa vseh stanov, ki tvorijo ljubljansko socialno zajedništvo: torej delavcev, obrtnikov, uradnikov itd. Toda ne eden enih ali enega mestnega okoliša, temveč vsi vsa prebivalstva, čigar interesi morajo dobiti izraza v pravični harmonični celoti. Če je torej g. župan trdil, da sem jaz v občinskem svetu 2 Sokola razžalil, je svoje poslušalce — morda vedoma in namenoma — napacno poučil. Nili mogoče pri tem še imel drugega cilja pred očmi? Ne bo Vam uspelo, gospod župan! — Razume se pa, da bi moral v slučaju, ko bi prišla lastnost sokolskega pripadništva prvenstveno v poštev in do izraza, ravnati brezkompromisno po načelih sokolske ideologije in neustrašeno in brezobzirno pobijati vse, kar je z diktatom nepokvarjene sokolske misli v nasprotju. Sokoli namreč ne smemo biti le apostoli lepih sokolskih nauk, temveč moramo z dejanji pokazati, da nam je to, kar širimo z besedo, sveto v sre, mislih in kaži-pot na našem praktičnem potovanju skozi življenje.

Kdor tega ne razume, ne priznava in se po njem ne ravna, ni Sokol. In če Sokol vidi pri Sokolu napacno nesokolsko ravnanje, mora proti temu nastopiti ostreje kakor pa proti nesokolu. Kajti v prvem slučaju gre za kršitev sokolskih načel, ev. za difamacijo ali celo profanacijo visoke sokolske misli, ki jo moram upoštevati, spoštovati in ščititi vseh in povsod brez oziroma nevolje in zamero, ki si jo s tem nakopim pri močnejniku, zavrtitici ali slabopoučenem sokolskem bratu. O tej stvari sem povedal zadnjič pri sokolskem predavanju v ljubljanskem radiu: »Vsem, ki jim sreča naroda in moč domovine ni zadnja briga, veleva dolžnost pobijati laž, krivico, protekcijo in korupcijo sleherne vrste z mladeniškim idealizmom in borbenostjo ter moško odločnostjo in neustrašenostjo. Sebe podrediti celoti, vsako težnjo egoizma v sebi zatajiti, to mora biti ideal življenja vseh, zlasti pa Sokolov. Kajti služiti nesebično in požrtvovalno splošnosti, svojnemu narodu, svoji domovini in človeštvu je bila, je in bo največja, najlepša in najsvežija naloga Sokolstva.

G. župan si je pa na omenjenem shodu dovolil tudi trditi: g. dr. Cepuder doktorja Pipenbacherja zapeljuje (ali je zapeljal). Dasi sem uverjen, da je glede tega očitka že prijatelj dr. Cepuder primerno reagiral na shodu, moram vendar tudi jaz navesti nekaj dejstev. Josipa Cepudra sem pred dobrim tetrstoletnjem cenil kot zelo marljivega, dostojnega in vestnega učenca. Sedaj pa spoštujem in cenim prijatelja doktorja Josipa Cepudra kot nesebičnega, požrtvovalnega, poštenega nacionalnega delavca. Pri vsem tem pa moram povdara, da Dobri Stvarnik mi sicer ni podelil v izobli materialnih zemeljskih dobrin, zato pa krepko telesno zdravje, bistro, vedro glavo in — čiste roke. To je v mojem življenjskem boju moje orodje in orožje; drugače nič. Vendar mi to zadostuje. In tako še v precej visokih letih ne potrebujem niti telesne niti intelektualne podporne palice. Iz tega sledi, da moja spontanost in samostojnost v nobenem oziru ni ne trpi radi prijateljskih vezi in občevarjanja z bratom doktorjem Cepudrom. Tudi lani so se g. župan in njegovi pajdaši zanimali, kdo me je naščuval k mojemu nastopu. Vendar šun-

Film naše zemlje

KAJ HOČEJO?!

Ze dalje časa opazujem pri nekem delu »Slovenec«, kako z mrzlično delavnostjo bijejo boj za »Slovenstvo«. Ti zakoreninjeni Samoslovenci s svojo samobitnostjo se mi zde podobni onim večam, ki v svoji zaslepljenosti trdovratno letajo okrog žarke luči in se zaletavajo vanjo, dokler nazadnje z osmojenimi perutmi žalostne ne popadajo na tla in poginejo. — Moč, luč in sijaj Slovencev je edino v Jugoslovenstvu. Brez ali proti Jugoslovenstvu so večje, ki se zaletavajo v to luč in bodo — žalostno zamrli. Kakor hitro stopimo Slovenci na pot separatizma, federalizma, neke samostojne Slovenije. — smo v petdesetih letih izginili kot narod s površja zemlje. Vsi ti izmi nosijo v sebi kal samo-zastrupljenja, uničenja, ker nas oddaljujejo od bratov Jugoslovenov. — Združeni smo močni in bomo kljubovali vsem sovražnim silam; ločeni — postanemo brezpravni plen tujea, ki nas bo modernim načinom hitro vsrkal vase kakor polip. — Velika zabloda je misel: Slovenci smo klubovali stoletja tuju in se ohranili. Način potujčevanja danes in nek-daj se razlikuje kakor noč in dan, ogenj in voda. Danes noben mali narod ne prenese sile in pritiska potujčevanja močnega samozvestnega osvajača. Kakšni so naši tujerodni sosode v tem oziru — dobro čutijo Slovenci onkraj meja, ki umirajo, ginejo. Mlad rod ne čuti več slovenski. Govori jezik tujea in se z njim istoveti. Slovenci — v lastni državi Jugoslovenov — živimo vse jezikovne pravice od osnovne do visoke šole. Kar nismo nikdar imeli, to imamo sedaj! Imeli pa bomo le toliko časa, dokler smo v Jugoslaviji. Izven Jugoslavije je smrt Slovenstva!

In sedaj poslušajte in opazujte le samobitne, zakoreninjene Slovence, s kakšno naslodo sprejemajo in raznašajo vse take govore, ki naj — po njihovih srčnih željah — oznanjajo bližajoči se konec uedinjene Jugoslavije. Stramotni žig izdajstva nad lastnim narodom jim bo pisala zgodovina na njih zločesta čela. Pač ne smejo pričakovati, da jih bo Jugosloven zopet s svojim življenjem reševal iz robstva tujea. Veja, ki se je ločila od debla Jugoslovenstva, ni zmogla življenja Slovena. Požrešen ogenj tujea jo bo uničil kakor dobrodošlo suhljad.

Ko beseš gotove liste, v katerih se povdarja vedno in vedno samoslovenstvo, a izbegava jugoslovenstvo, se ti rodi strašna misel, da ti zakoreninjeni Slovenci nočejo skupne strehe z rodnimi brati in si tako za-žigajo lastno streho nad svojimi glavami. Naj mi ne pridejo nasproti z nekim narejenim ogorčenjem, češ, da to ni res.

Vse njihovo mišljenje in delo z železno doslednostjo vodi v razpad Jugoslavije in uničenje Slovencev.

Pod varno streho Jugoslovenov lahko pogumno trkajo na svoja slovenska prsa, ko jih nihče ne ogroža, temveč imajo vse pogoje za razvoj in razcvet Slovenstva. A v trenutku, ko bi s svojo zlobno kratkovidnostjo porušili skupni dom, bo slovenski ponos skopnel v težkem jarmu sovražnega tujea.

Službene vesti

ZAHVALA

Pri slovesnem sprevodu ob častitem Vstajenju Gospodov na Vel. soboto v mestni župnijski sv. Jakoba v Ljubljani je nastopila tudi častna četa viteške sekcije NO. Strumen nastop čete in častne straže ob Najsvetejšem je vzbudil pri vsem mnogobrojnem občinstvu splošno zanimanje in priznanje. Hvala Vam junaki! Najvišji, kateremu ste s svojim vzornim nastopom izkazali čast in spoštovanje, Vam bodi zaščitnik in plačnik! Župnik Janko Barle!

JUGOSLOVENSKI UMETNIKI

Savez vojnih dobrovoljcev v Beogradu je zaradi premajhne izbire vpisanih predlogov za dobrovoljsko spominsko svetinjo in povelje (diplomo) ponovno razpisal natečaj do 1. maja 1934. in sicer le s 5.000 za nagradama: Za spominsko svetinjo Din 5.000—, za povelje Din 3.000—. Prvi razpis je s tem razveljavljen. Od vpisanih predlogov za svetinjo sta bila za novi natečaj sprejeta: pod šifro »Mar« in »Za domovino«, za povelje pa pod šifro »Invalid«. Vsi ostali predlogi so zavrnjeni in so na razpolago predlagateljem v Savezni pisarni v Beogradu, Molerova 24. Točen razpis je na razpolago g. umetnikom v Kolodvorski ulici št. 6, pri tvrdki Paketosped v Ljubljani.

Odbor vojnih dobrovoljcev Ljubljana.

tarja niso iztaknili, kakor se jim tudi letos ne bo posrečilo najti v prijatelju dru. Cepudru mo-ega zapeljiva. In tako tudi jaz ne bom noben za-peljavec.

Ze dvakrat me je g. župan izzval. Pravijo pa, da k tretjemu gre rado. Zato ali pa vključ temu svetujem g. županu, naj se na svojih shodih in konvencijah nenavzočega doktorja Pipenbacherja ne dotika. Če bo pa to še storil, se tudi tretjemu — sicer kratkemu — junackemu mejdanu ne bom izognil. Tudi županovim pajdašem svetujem, naj ne spravljajo »ukradenih aktov« v zvezo z mojim imenom. Bila bi sicer že dolgo iskana sladka ute-ha, ko bi se moglo brez bojazni reči: Dr. Josip Pipenbacher, občinski odbornik ljubljanski, je na magistratu akte ukradel. Gospodje, premnogokrat v sebi zavajati, to mora biti ideal življenja vseh, zlasti pa Sokolov. Kajti služiti nesebično in požrtvovalno splošnosti, svojnemu narodu, svoji domovini in človeštvu je bila, je in bo največja, najlepša in najsvežija naloga Sokolstva.

Gospod urednik, iskrena Vam hvala za go-stoljubnost! V slučaju potrebe bom pa še prošil za njo.